

การนำวิชาการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในการควบคุมมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม

ปัญหามลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมถือเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมที่ติดต่อชีวิต สุขภาพ ร่างกาย ทรัพย์สินของมนุษย์ ทำลายระบบนิเวศก่อให้เกิดความเสื่อมทรามต่อสังคมโดยภาพรวม และดังที่กล่าวมาแล้วว่าเป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่ง ปัจจุบันสังคมได้รับผลร้ายมากขึ้นทุกขณะ สถานการณ์อันเกิดจากมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกฝ่ายจึงตระหนักจะต้องจัดการกับปัญหาดังกล่าวมิให้ลุกลามอีกต่อไป

กรณีตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นจากภาคโรงงานอุตสาหกรรมในอดีตที่ผ่านมาดังที่ได้ยกเป็นอุทากรณ์ไว้ในบทที่ 3 คือ กรณีล่าน้ำพองเน่าเสีย ปัญหาอากาศเป็นจากโรงงานไฟฟ้าแม่เมาะ ปัญหาการนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ กรณีกรมเจ้าท่าดำเนินคดีกับโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา หรือสถานการณ์สภาวะแวดล้อมของประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมาโดยเฉพาะสถานการณ์ของมลพิษอากาศ น้ำ ของเสียอันตราย ปัญหากรณีตัวอย่างเหล่านั้นก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ระบบนิเวศน์ถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิง สุขภาพอนามัยของประชาชนซึ่งโดยเฉพาะที่อยู่ใกล้เคียงต่างได้รับความทุกข์ทรมาน ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้อาศัยในการยังชีพอันเป็นปัจจัยสำคัญได้รับผลกระทบมีอาจหลีกเลี่ยงได้ เมื่อพิจารณาปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวในด้านความจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแต่ภายใต้กรอบที่ไม่สร้างปัญหาให้กับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ทุกฝ่ายได้รับความเป็นธรรม หากปัญหามลพิษยังคงสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อเนื่องและยังมีอยู่

5.1 ข้อพิจารณาการใช้บังคับมาตรการเชิงกฎหมาย

ที่ผ่านมา แม้จะมีการนำมาตราการเชิงกฎหมายมาใช้บังคับไม่ว่าจะเป็นมาตรการปกครอง มาตรการทางอาญา หรือมาตรการทางแพ่งแล้วก็ตาม สถานการณ์มลพิษที่เกิดขึ้นกรณีพิพาทคดีตัวอย่างหรือจำนวนสถิติคดีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าในการนำมาตรการดังกล่าวข้างต้นมาใช้บังคับยังไม่เหมาะสม ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ด้วยความ

จำเป็นดังกล่าวจึงต้องวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เนื่องจากว่า มาตรการเชิงกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้แตกต่างกันออกไป การใช้มาตรการใดมาตรการหนึ่งเพื่อจัดการดูแลปัญหาไม่อาจพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ จึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อการพัฒนากฎหมายอันจะนำไปสู่การบัญญัติก็ดี หรือการค้นหามาตรการอันมีอยู่แต่ไม่เคยใช้มาเพื่อจัดการดูแลปัญหาต่อไป ในส่วนของมาตรการเชิงกฎหมายแต่ละประเภทมีข้อพิจารณาดังต่อไปนี้

5.1.1 มาตรการทางแพ่ง โดยหลักการของมาตรการทางแพ่งเป็นกรณีการใช้สิทธิระหว่างเอกชนกับเอกชน หรือรัฐกับเอกชนในฐานที่เท่าเทียมกัน ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับงานวิทยานิพนธ์นี้หมายถึง เป็นกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมตามความหมายในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ไม่ว่าจะเป็นการประกอบกิจการโดยบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ในฐานะเป็นผู้ปล่อยมลพิษจากการประกอบกิจการออกมาสู่สิ่งแวดล้อม แล้วส่งผลเสียหายต่อประชาชนอาจเป็นด้านร่างกาย สุขภาพอนามัย ชีวิต ทรัพย์สิน หรือความเป็นอยู่ที่ดี อันถือได้ว่าเป็นกรณีที่โรงงานได้ละเมิดต่อบุคคลอื่น ๆ นั้นเอง รัฐได้นำมาตรการทางแพ่งเข้าไปดูแลโดยบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่นตามมาตรา 96 และ 97 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 อันเป็นหลักการที่หลักการการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายกับผลที่เกิดจากความจงใจ หรือประมาทเลินเล่อไปตกอยู่กับเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ โดยก่อนที่จะประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 การนำมาตรการทางแพ่งมาใช้เป็นการใช้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 อันเป็นหลักทั่วไปได้ส่งผลให้เกิดปัญหาทางปฏิบัติบางประการ อันเป็นเหตุให้ต้องมีปรับปรุงหลักการดังกล่าวในเวลาต่อมานั้นเอง

หรือต่อกรณีตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติในเรื่องมาตรการทางแพ่งไว้ในหมวด 3 ตั้งแต่มาตรา 57-69 ซึ่งเมื่อวิเคราะห์จะเห็นว่า มีขอบเขตในเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งอย่างกว้างขวาง เช่น หลักการกำหนดว่าบทบัญญัติใน

หมวด 3 ไม่ปล้ำงหรือจำกัดหน้าที่ความรับผิดชอบที่บุคคลมีอยู่ตามบทบัญญัติในหมวดอื่นหรือบทกฎหมายอื่น (มาตรา 57) หลักการกำหนดให้นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่บุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ได้กระทำไปในการทำงานให้แก่บุคคลเหล่านั้น แต่ก็ชอบที่จะไล่เบียดได้หากเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 65) หรือกรณีที่ว่าตุ๋นตราษได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น หากรัฐได้รับความเสียหายเพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าช่วยเหลือ หรือจัดความเสียหายให้คืนสภาพเดิม กฎหมายก็ให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายของรัฐดังกล่าวได้ (มาตรา 69) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า มาตรการทางแพ่งได้เข้ามาดูแลพิทักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากกว่าในอดีต อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์มาตรการทางแพ่งที่มีการนำมาใช้จะเป็นกรณีการใช้สิทธิระหว่างบุคคลในทางละเมิด และแม้จะมีการปรับปรุงหลักการใหม่ซึ่งปรากฏตามพระราชบัญญัติต่างๆ ที่ได้ยกตัวอย่างไว้ข้างต้นแล้วก็ตาม หากเมื่อวิเคราะห์ในข้อที่สำคัญจะเห็นว่า มาตรการนี้เป็นมาตรการที่ลักษณะการแก้ไขที่ปลายเหตุมากกว่าเป็นมาตรการเชิงป้องกันกล่าวคือ เมื่อเกิดการละเมิดหรือความเสียหายเกิดจากการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมแล้วจึงจะมีการนำมาตรการทางแพ่งเข้าไปจัดการดูแล ซึ่งจากปัญหานั้นจากมลพิษโรงงานอุตสาหกรรมหากจะรอให้เกิดปัญหาแล้วมาแก้ไข ย่อมยากยิ่งกว่าจะส่งผลร้ายมากกว่า การใช้มาตรการที่เหมาะสมกับปัญหานี้จึงต้องเป็นมาตรการเชิงป้องกันมากกว่าซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหานั้นที่ตรงกับเหตุ ดังนั้นกรณีมาตรการทางแพ่งจึงนับว่าเป็นมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพกับปัญหาที่เกิดขึ้นระดับหนึ่งเท่านั้นที่รัฐนำมาใช้เพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม

5.1.2 มาตรการทางปกครอง มาตรการทางปกครองที่มีสภาพบังคับตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติที่มีบทบาทในการคุ้มครองมลพิษจากโรงงาน กฎหมายจะกำหนดไว้ควบคู่กับอำนาจหน้าที่มาตรการปกครองจะอยู่ในชั้นของการออกคำสั่งปฏิบัติการในเชิงวางแผน ออกใบอนุญาตหรือกรณีออกคำสั่งให้เปิดเผยข้อเท็จจริงใดหรือส่งเอกสารมาให้เจ้าพนักงาน ถ้าหากไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก็จะถูกบังคับโทษ

แม้มาตรการปกครองจะมีลักษณะที่ดีในเชิงการป้องกัน ด้วยการวางระบบในการป้องกันโดยวางข้อบังคับก็ตามแต่จะมีแนวทางต่างจากหลักการของวิธีการเพื่อความปลอดภัยในทางอาญาก็คือ มาตรการทางปกครองจะเป็นการป้องกันตามหลักการทางปกครองจะมีลักษณะเป็นการสั่งการให้บุคคล หรือการประกอบกิจการตามที่กฎหมายกำหนดปฏิบัติตามแต่หลักการของวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะเป็นการป้องกันพฤติกรรมบุคคลเฉพาะราย มิให้กระทำผิดอีกหรือป้องกันมิให้ก่อเหตุร้ายอันจะเป็นอันตรายแก่บุคคลได้ด้วยมาตรการและหลักการของวิธีการเพื่อความปลอดภัยบางประเภท มาตรการทางปกครองอาจมีขอบเขตการป้องกันเฉพาะบรรดาบุคคลหรือการประกอบกิจการที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น หากวิธีการเพื่อความปลอดภยสามารถบังคับได้ในเชิงป้องกันได้อย่างกว้างขวาง และแม้ว่ามาตรการปกครองจะมีลักษณะยืดหยุ่น รวดเร็ว สามารถสั่งการบังคับได้ตามที่กฎหมายให้อำนาจ แต่มาตรการปกครองยังมีจุดอ่อนอนันนาจะน่าพิจารณาคือ กรณีการอนุญาตโรงงานอุตสาหกรรมให้ประกอบกิจการไปแล้ว กระบวนการต่างๆ ก็จะเริ่มต้น ในที่สุดก็จะเกิดผลพลอยได้ตามมาซึ่งเป็นของเสียจากกระบวนการผลิตออกมาสู่บรรยากาศ แหล่งน้ำ ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมได้ กรณีหากผู้ประกอบการปล่อยของเสียเกินมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่บำบัดของเสียดังกล่าวเลย หรือกรณีเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายไม่บังคับใช้กฎหมาย ละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุม กำกับดูแลการใช้มาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ว่าจะโดยเจ้าพนักงานทุจริตก็ดี หรือกรณีผู้ประกอบการอาศัยอิทธิพลใช้อำนาจทางการเมืองการเงินเข้ามาครอบงำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานถือได้ว่า เป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งต่อการใช้มาตรการปกครองต่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมกรณีคำสั่งที่จะตามมาเช่นการสั่งให้ปรับปรุงแก้ไข การเพิกถอนใบอนุญาต หรือกรณีการสั่งให้ปิดโรงงานจะไม่ส่งผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติได้

5.1.3 มาตรการทางอาญา การนำโทษทางอาญามาบัญญัติไว้พระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การดูแลสิ่งแวดล้อม เป็นการนำมาตรการอาญาไปใช้ในฐานะเป็นมาตรการประกอบดังที่ได้กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า กรณีตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กำหนดโทษทางอาญา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรณีผู้ประกอบการหรือผู้ได้รับอนุญาตแล้ว

ฝ่าฝืนเงื่อนไขตามที่กำหนดในกฎหมายหรือไม่ปฏิบัติตามที่เจ้าพนักงานสั่งการ ใน
 หลักการของกฎหมายฉบับนี้ นอกจากจะปรับปรุงโทษแล้ว ยังกำหนดให้มีการร่วมกันรับผิดชอบ
 สำหรับผู้ทำงานในโรงงานนอกจากเจ้าของ เพื่อให้การควบคุมเป็นไปได้ผลยิ่งขึ้นอันแตกต่าง
 จากพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 กรณีตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
 แห่งชาติ พ.ศ. 2535 จะกำหนดหลักการเรื่องโทษส่วนใหญ่ทำนองเดียวกันกับ
 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 โดยเฉพาะในเรื่องผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคลกฎหมาย
 กำหนดให้กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษเช่นเดียวกับการดำเนินงานของ
 นิติบุคคล¹ ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ดังที่กล่าวมาแล้วว่ามีบัญญัติหลักการ
 ในเรื่องการห้ามประกอบกิจการ (ตามมาตรา 87) ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่อง
 กี้ เป็นต้น

แม้ว่าพระราชบัญญัติเหล่านี้ได้บัญญัติโทษอาญา หรือมีหลักการใหม่ต่างๆ เพื่อให้
 ให้การคุ้มครองพิทักษ์สิ่งแวดล้อมอันจากมลพิษโรงงานอุตสาหกรรม แต่มีลักษณะเป็น
 มาตรการประกอบในลักษณะแก้ไขที่ปลายเหตุมากกว่ากล่าวคือ เมื่อมีการกระทำผิดอันเป็น
 ฝ่าฝืนต่อบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลปัญหามลพิษจากโรงงานเหล่านี้ก็จะได้รับ
 โทษตามกฎหมายอาญา ซึ่งเมื่อพิจารณาเหตุตามวัตถุประสงค์ของโทษจำพวกปรับหรือจำคุกที่
 บัญญัติไว้พระราชบัญญัติเหล่านี้แล้วน่าจะสร้างมาตรการเข้มงวดและป้องกันได้ดี แต่จะ
 เห็นว่าโทษเหล่านี้มิได้ส่งผลดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพในเชิงป้องกันอย่างแท้จริง เนื่องจาก
 จากว่าตามรายงานสถานการณ์และคดีที่เกิดขึ้นยังมีอย่างต่อเนื่องกรณีในโรงงานอุตสาหกรรม

---

¹ มาตรา 111 บัญญัติว่า "ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดนั้น"

จะประกอบด้วยบุคคลหลายจำพวกที่อยู่ในโรงงาน การจะเข้าไปตรวจสอบหรือดำเนินการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อนำบทลงโทษที่หนักไปใช้บังคับกับบุคคลเหล่านั้นเป็นเรื่องลำบากมากในทางปฏิบัติ ผู้ประกอบการทำนองเดียวกัน ก็จะพยายามหลีกเลี่ยงการที่จะต้องถูกบังคับใช้กฎหมายในลักษณะดังกล่าวตลอดมา รวมทั้งจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบขึ้นมาเนื่องจากว่าเมื่อตนเองฝ่าฝืนกฎหมายอื่นจะได้รับโทษหนักมากขึ้น พยายามทุกวิถีทางให้ตนเองได้รอดพ้นจากการใช้อำนาจของรัฐไม่ว่าจะอาศัยอิทธิพลทางการเมือง หรือในด้านการเงินที่ตนเองมีอยู่เข้าไปแทรกแซง และด้วยเหตุที่กฎหมายที่เข้ามาดูแลพิทักษ์สิ่งแวดล้อมอันเกิดจากมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมมีหลายฉบับในลักษณะกระจายตัวด้วยกัน ทำให้มาตรการทางอาญาตามพระราชบัญญัติกล่าวข้างต้น จะมีพนักงานเจ้าหน้าที่ดูแลใช้บังคับตามที่กฎหมายกำหนดไว้มีลักษณะไม่เป็นกระบวนการต่างคนต่างทำ อันอาจส่งผลในการนำกฎหมายมาใช้บังคับให้เกิดประสิทธิภาพได้ และปัญหาที่สำคัญคือ กรณีจะมุ่งบังคับใช้มาตรการทางอาญากับผู้ประกอบการโรงงานอย่างจริงจังและเข้มงวดทุกกรณีอย่างรุนแรง อาจส่งผลถึงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศซึ่งต้องพึ่งระบบโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาเป็นกลไกที่สำคัญยิ่ง

เมื่อพิจารณาจากกรณีศึกษาในภาพรวมของปัญหาดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามาตรการเชิงกฎหมายที่เข้ามาดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะด้านมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมน่าจะยังไม่ครบกระบวนการใช้มาตรการในเชิงบังคับใช้กับผู้ฝ่าฝืนต่อกฎหมายที่คุ้มครองพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะมาตรการทางอาญา การนำมาตราการโทษแต่เพียงประการเดียวมาใช้บังคับ ถือได้ว่าเป็นการใช้กฎหมายในลักษณะปราบปรามเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ (end of pipe) อย่างไรก็ดีในมาตรการเชิงกฎหมายในส่วนของสภาพบังคับอาญายังมีอีกประเภทหนึ่งที่รัฐบัญญัติไว้แล้ว แต่หากละเลยไม่ได้นำมาใช้อย่างจริงจังเป็นแนวความคิดของทฤษฎีป้องกันสังคมดังที่ได้กล่าวมาข้างแล้วในบทก่อนๆ ความจำเป็นในการนำมาตราการที่เรียกว่า "วิธีการเพื่อความปลอดภัย" ในทางอาญาเพื่อเสริมเพิ่มเติมโทษในลักษณะที่บุคคลหรือพฤติกรรมของการกระทำผิดบางอย่างเฉพาะรายที่โทษไม่สามารถใช้บังคับให้บรรลุเป้าหมายได้ หากรัฐปล่อยบุคคลเหล่านั้นออกมาสู่สังคมก็จะก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เท่าที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า วิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ถูกนำมาใช้บังคับกับการกระทำผิดทางอาญามีใช้เพียงความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น หาก

แต่ยังขยายออกไปยังบรรดาความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 และยังมีบางลักษณะของกฎหมายที่พิทักษ์สิ่งแวดล้อม ได้บัญญัติหลักการทำนองเดียวกับการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างตามประมวลกฎหมายอาญาดังที่กล่าวมาแล้ว คือตามมาตรา 87 แห่งพระราชบัญญัติวิฤตอุณหราย พ.ศ. 2535 ก็ตาม แต่ในการใช้มาตรการบังคับที่มีอยู่เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวนี้สมควรใช้ให้ครบกระบวนการขั้นตอน โดยเฉพาะในส่วนการดำเนินคดีอาญาน่าจะนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยเข้าไปดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย² ด้วยเหตุผลที่วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการเชิงป้องกันในทางอาญา มีศักยภาพที่ดีกว่ามาตรการอื่นเนื่องจากเป็นมาตรการที่ผ่านกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะกฎหมายให้อำนาจศาลเป็นผู้สั่งใช้กับบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะสามารถใช้เป็นมาตรการที่คานและดุลกับมาตรการอื่นดังที่กล่าวข้างต้นได้เป็นอย่างดี หากเมื่อนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้บังคับจะส่งผลให้การใช้กฎหมายครบกระบวนการดังที่กล่าวต้น แต่อย่างไรก็ตาม การนำมามาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ต่อปัญหามลพิษจากโรงงาน เมื่อพิจารณาในระบบอุตสาหกรรมในประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าในกระบวนการของโรงงานอุตสาหกรรมจะมีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องในการที่จะเป็นผู้ก่อมลพิษอาจเป็นได้ทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้มีสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายแพ่ง ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายดังกล่าว แต่หลักการที่บุคคลต้องรับผิดชอบทางอาญามีแนวความคิด และทางปฏิบัติดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ให้หมายรวมถึงนิติบุคคลด้วย ปัญหาว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะสามารถนำมาใช้บังคับกับนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องได้เช่นเดียวกับโทษหรือไม่และเพียงใดจะได้พิจารณาต่อไป

---

² สำนัก รัชทอง, "การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมมลพิษจากอุตสาหกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน," เอกสารสรุปผลการสัมมนาการบังคับใช้กฎหมายในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, ณ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพมหานคร วันที่ 9-10 กุมภาพันธ์ 2538, หน้า 68.

5.2 วิเคราะห์ปัญหาการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้บังคับกับนิติบุคคล

การที่จะศึกษาถึงแนวความคิดในเรื่อง การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยไปใช้บังคับกับนิติบุคคลได้หรือไม่ จำเป็นต้องศึกษาเทียบเคียงกับโทษว่าสามารถนำไปบังคับใช้กับนิติบุคคลได้หรือไม่ก่อน ซึ่งกรณีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยไปใช้บังคับกับนิติบุคคลน่าจะเป็นทำนองเดียวกันกับการนำโทษไปใช้บังคับ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี นิติบุคคลอาจต้องรับผิดทางอาญาหรือต้องรับโทษทางอาญาที่ผ่านมาสามารถแยกออกได้ 4 ประการด้วยกันคือ³

5.2.1 กรณีเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง ให้นิติบุคคลต้องรับผิดทางอาญานิติบุคคลก็ต้องรับผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522

5.2.2 กรณีเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้เห็นว่า โดยสภาพหรือลักษณะของการกระทำ ความผิดตามกฎหมายนั้น นิติบุคคลเป็นผู้กระทำผิดหรือต้องรับโทษในทางอาญาได้ เช่น พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74⁴ หรือพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 88⁵ เป็นต้น

³ ปรินญา ลีนดุง, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปี พ.ศ. 2536, บทบัญญัติ, 3 (กันยายน 2537), : 184-185.

⁴ มาตรา 74 บัญญัติว่า "ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้ถือว่า กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย"

⁵ มาตรา 88 บัญญัติว่า "ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ผู้ดำเนินกิจการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นต้องรับผิดตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย"

5.2.3 กรณีเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่น เช่น บริษัทต้องรับผิดชอบในการกระทำของลูกค้าตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 10 เป็นต้น

5.2.4 กรณีเมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบในทางอาญาทั้งสามกรณีแรก นิติบุคคลอาจต้องรับผิดชอบทางอาญาเมื่อความผิดอาญานั้นได้กระทำไปในการดำเนินตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลและนิติบุคคลได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้นแล้ว (ฎีกาที่ 1669/2506)^๕ หรือความผิดอาญานั้นได้กระทำไปเกี่ยวกับกิจการตามวัตถุประสงค์ของ

---

^๕ คำพิพากษาฎีกาที่ 1669/2506 จำเลยเป็นกรรมการผู้จัดการ ส่งแร่ออกไปขายแก่ผู้ซื้อที่สหรัฐอเมริกาตรงตามวัตถุประสงค์ของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นนิติบุคคล เงินค่าแร่ที่จ่ายให้จำเลยที่ 1 ซึ่งจำเลยที่ 2 เป็นผู้รับไป จำเลยที่ 2 ก็รับไปในนามของจำเลยที่ 1 เมื่อจำเลยทั้งสองได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดร่วมกันอันเป็นความผิดกฎหมาย โดยจำเลยที่ 2 ได้บริหารกิจการ โดยปลอม หรือใช้เอกสารอันเป็นตราทางราชการปลอมและฉ้อโกง ถือได้ว่า จำเลยที่ 1 ร่วมกระทำผิดอาญานั้นด้วย จำเลยทั้งสองมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 264 และ มาตรา 268 (ไม่ลงพิมพ์)

นิติบุคคลและเพื่อให้นิติบุคคลได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้นๆ (ฎีกาที่ 584/2508)⁷
 ทั้งนี้โดยสภาพหรือลักษณะของความผิดช่องโหว่ให้นิติบุคคลต้องรับโทษได้ ส่วนโทษที่จะลงแก่
 นิติบุคคลได้อันได้แก่โทษปรับและริบทรัพย์สิน (ฎีกาที่ 787-788/2506)⁸

คำพิพากษาฎีกาที่ 584/2508 โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1, 2, 3 และบริษัทมีวัตถุประสงค์
 ประสงค์ในทางการค้าเป็นจำเลยที่ 4 ในข้อหาร่วมกันปลอมบิลเงินเชื่อหรือหนังสือซื้อสินค้า
 อันเป็นเอกสารสิทธิและใช้เอกสารสิทธิปลอม

ชั้นใต้ส่วนมูลฟ้องศาลชั้นต้นพิพากษาเกี่ยวกับจำเลยที่ 4 ซึ่งเป็นนิติบุคคลว่า โดย
 สภาพแล้วย่อมไม่อาจปลอมหรือใช้ให้ผู้อื่นปลอมเอกสารใดๆ ได้บุคคลธรรมดาเท่านั้นจะเป็น
 ผู้ทำได้

ศาลอุทธรณ์พิพากษืน

ศาลฎีกาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับจำเลยที่ 4 ว่า นิติบุคคลอาจรับผิดทางอาญาร่วมกับ
 บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นกรรมการดำเนินการของนิติบุคคลได้ และถ้าการกระทำผิดทางอาญา
 นั้น กรรมการดำเนินการกระทำไปเกี่ยวกับกิจการตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลที่ได้
 จดทะเบียนไว้และเพื่อให้นิติบุคคลได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น

⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 787-788/2506 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า การที่ผู้จัดการ
 ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น โดยกระทำไปในอำนาจหน้าที่
 ทางการค้า อันเป็นวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้าของห้างหุ้นส่วน ถือได้ว่าเป็น
 เจตนาและการกระทำของห้างหุ้นส่วน ฉะนั้นห้างหุ้นส่วนจึงต้องรับผิดทางอาญาด้วย

โดยสรุปแล้ว นิติบุคคลโดยทั่วไปสามารถรับผิดชอบทางอาญาได้โดยโทษที่จะลงแก่นิติบุคคลต้องเป็นโทษที่มีสภาพเปิดช่องให้กระทำได้อันได้แก่ โทษปรับและริบทรัพย์สิน ในส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมก็เช่นกัน ได้บัญญัติให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบทางอาญาไว้ตัวอย่างตาม พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 มาตรา 63⁹ หรือกรณี พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 111¹⁰ อันเป็นกรณีตามข้อ 5.2.2 ที่มีกฎหมายบัญญัติให้เห็นว่าโดยสภาพหรือลักษณะของการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลเป็นผู้กระทำผิดหรือต้องรับโทษในทางอาญาได้ และขณะเดียวกันปรากฏว่า ในทางปฏิบัติ เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาพิพากษากำหนดให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบทางอาญา¹¹ อีกทั้งมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นพิพากษาโดยอาศัยตามพระราชบัญญัติ

---

⁹ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 มาตรา 63 บัญญัติว่า "ในกรณีห้างหุ้นส่วนบริษัทหรือนิติบุคคลอื่นกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ กรรมการ ผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการกระทำอันเป็นความผิดนั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย"

¹⁰ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 111 บัญญัติว่า "ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการ หรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดนั้น"

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 480/2524 พิพากษาว่าโจทก์ฟ้องว่าบริษัทจำเลยที่ 1 เจ้าของโรงงานและจำเลยที่ 2 กรรมการผู้มีอำนาจลงชื่อแทนบริษัทได้บังอาจระบายน้ำทิ้งลงในแม่น้ำเป็นการฝ่าฝืนประกาศของรัฐมนตรีกว่ากระทรวงอุตสาหกรรม ฯ ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2512 มาตรา 39,50 เมื่อจำเลยรับสารภาพจึงลงโทษจำเลยตามบทบัญญัติซึ่งโจทก์กล่าวมาในฟ้องแล้วได้ แม้โจทก์จะได้ระบุมตรา 50 ทว่ามีคำพิพากษาก็ตาม

การประมงให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบทางอาญา¹² เช่นกัน ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเมื่อนิติบุคคลสามารถรับผิดชอบทางอาญาได้แล้ว ในส่วนของการที่จะนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้บังคับกับนิติบุคคลหากกรณีกฎหมายมิได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น วิธีการเพื่อความปลอดภัยสามารถนำมาใช้บังคับกับนิติบุคคลได้ในลักษณะที่สภาพเปิดช่องให้กระทำได้เช่นกันโดยนำมาใช้ภายใต้เงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อป้องกันสังคมอันเนื่องจากปัจจุบันจะเห็นได้ว่านิติบุคคลได้กระทำผิดกฎหมายที่ส่งผลเสียหายต่อสังคมมากมายนั่นเอง

5.3 การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในการควบคุมมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม

จากสภาพและความสำคัญของปัญหาตามที่ได้ศึกษามา และได้ยกตัวอย่างไว้เป็นอุทธาหรณ์แล้ว รวมถึงหลักเกณฑ์ในแนวความคิดที่เป็นหลักในการคิดค้นนำมาตรการการใช้กฎหมายมาใช้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง มาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันดูแลพิทักษ์สิ่งแวดล้อม มาตรการเชิงกฎหมายที่เป็นหลักการสำคัญต่อการเข้าไปถึงวัตถุประสงค์อันสำคัญคือ เพื่อการดูแลพิทักษ์สิ่งแวดล้อมป้องกันปัญหาจากโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อคุ้มครองประชาชนให้สิ่งแวดล้อมมีอยู่และใช้ยาวนานที่สุด พร้อมกับมีการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นกลไกในลักษณะการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ความ

---

¹² คดีหมายเลขแดงที่ 56/2536 ศาลจังหวัดขอนแก่น ลงวันที่ 21 มกราคม 2536 พนักงานอัยการจังหวัดขอนแก่นโจทก์ บริษัท ฟินิกซ์ พัลพ แอนด์ เพเพอร์ จำกัด โดยนายปราเป็ญร์ กุมาร พอล ผู้แทนเป็นจำเลย ตามพระราชบัญญัติประมง พ.ศ. 2490 โดยจำเลยเป็นนิติบุคคล ได้ปล่อยน้ำเสียและทิ้งวัตถุดิบทรายเป็นบึงสาธารณะประโยชน์ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2530 ถึงวันที่ 16 เมษายน 2535 เป็นเหตุให้เกิดเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำ จำเลยรับสารภาพ ศาลพิพากษาปรับ 10,000 บาท

เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้บังคับเพื่อเป็นมาตรการเชิงป้องกัน นอกจากประโยชน์เพื่อเป็นมาตรการเสริมเพิ่มเติมโทษทางอาญาแล้ว วิธีการเพื่อความปลอดภัยยังเป็นมาตรการอาญาที่มีสภาพบังคับเมื่อนำมาใช้บังคับต้องผ่านกระบวนการยุติธรรม และที่สำคัญผู้ที่สั่งบังคับคือผู้พิพากษาหรือศาล ย่อมเป็นเครื่องยืนยันในหลักการเบื้องต้นว่าเป็นมาตรการที่มีศักยภาพที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากกระบวนการนี้ได้ถูกกลั่นกรองอย่างมือช่างเป็นระบบ และยังสามารถใช้เป็นมาตรการคานและดุลอำนาจกับมาตรการปกครองได้เป็นอย่างดีดังกล่าวคือ หากรัฐได้ใช้มาตรการตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้แต่หากมีจุดอ่อนในเชิงป้องกัน วิธีการเพื่อความปลอดภัยสามารถใช้เป็นมาตรการดังกล่าวได้อย่างดีจึงและมีประสิทธิผล อีกทั้งวิธีการเพื่อความปลอดภัยยังเป็นมาตรการกลางๆ ที่มีลักษณะจำกัดเสรีภาพทั้งวิธีปฏิบัติต่อผู้ถูกบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยบางชนิดก็ใช้วิธีการปรับปรุงแก้ไข (reformation) และวิธีปฏิบัติต่อผู้ถูกบังคับใช้ทำให้มีลักษณะคล้ายกับมาตรการคุมประพฤติ¹³ ซึ่งมีกระบวนการติดตามผลจากใช้บังคับมาตรการดังกล่าวอันแตกต่างจากโทษทางอาญา เมื่อบุคคลได้รับโทษแล้วย่อมถือเป็นอันยุติ วิธีการเพื่อความปลอดภัยยังมีจุดเด่นคือ เป็นมาตรการที่ยืดหยุ่นในการใช้บังคับได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังที่กล่าวมาแล้วตามมาตรา 16 กล่าวคือ เมื่อศาลได้พิพากษาให้ใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้ใดแล้ว ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำเสนอของผู้ยื่นเอง ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้ยื่นผู้ดูแลของผู้ยื่นหรือพนักงานอัยการว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับการใช้บังคับนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ศาลจะสั่งเพิกถอนหรือลดการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้ยื่นไว้ชั่วคราวตามที่เห็นสมควรก็ต้อนแตกต่างจากโทษคือ โทษเมื่อใช้บังคับแล้วจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เช่นเดียวกับวิธีการเพื่อความ

¹³ ถาวร พาณิชพันธ์, "วิธีการเพื่อความปลอดภัย," หน้า 8.

ปลอดภัย ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า หากนำวิธีการเพื่อความปลอดภัย นำมาใช้บังคับต่อกรณีปัญหาที่ข้อมส่งผลให้เกิดประโยชน์โดยตรงเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิด กระทบผิดซ้ำ และยังป้องกันมิให้มีการกระทำผิดใหม่ในความผิดเกี่ยวกับปัญหาลพิษจาก โรงงานอุตสาหกรรม ส่วนกรณีประโยชน์ทางอ้อม หมายถึงเมื่อนำมาใช้บังคับตามหลักการและ ข้อเท็จจริงของวิธีการเพื่อความปลอดภัยแล้ว น่าจะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมได้รับการคุ้มครอง ขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจทางอ้อมประการหนึ่งอีกด้วยนั้นเอง ข้อม เป็นการเอื้ออำนวยต่อสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งปวง อันเป็นไปตามที่ได้กล่าวไว้ในสมมติฐานของ วิทยานิพนธ์ โดยอาจกล่าวได้ว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัยสามารถนำมาใช้บังคับต่อการควบคุม ปัญหาลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมได้อย่างเหมาะสมต่อสาระสำคัญ 3 ประการด้วยกัน ดังต่อไปนี้

5.3.1 เพื่อการพัฒนาประเทศ

ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาสองทศวรรษที่ผ่านมา เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในระบบเศรษฐกิจโลก นับแต่การล่มสลายของลัทธิ คอมมิวนิสต์ในประเทศยุโรป ส่งผลให้เกิดแนวความคิดของระบบเศรษฐกิจแบบการค้าเสรีมี ความเด่นชัดมากขึ้น นานาประเทศหลายฝ่ายได้เริ่มให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการที่จะ สร้างมาตรการหรือนำวิธีการเพื่อให้บรรลุนโยบายเพื่อแนวความคิดที่มุ่งสู่ความเป็นเสรีทาง ระบบเศรษฐกิจและการค้าในลักษณะที่เปิดกว้างเกิดการแข่งขันในทุกๆ ด้านอย่างมีประสิทธิภาพ ในกระบวนการผลิตที่ตนเองต้องการเมื่อเกิดการแข่งขันมากขึ้นมีความร่วมมือกันโดย แสวงหาวิธีการให้บรรลุเป้าหมายมีการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเป็นเครื่องมือให้รัฐมีบทบาทหรือ อำนาจต่อรองกับความร่วมมือทางการค้า จะเห็นได้ว่า กระแสโลกทุกวันนี้ได้ให้ความสำคัญ ต่อการค้าซึ่งหมายถึงว่า ในการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจาก ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจจะเอื้ออำนวยต่อสิ่งต่างๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นการกินดีอยู่ดีสังคม ปลอดภัยสงบเรียบร้อย การพัฒนาประเทศจะทำให้รัฐสามารถเข้าสู่เวทีการค้าของโลก ได้มากขึ้น แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในหลาย ประการต่างๆ ทั้งปวง

ด้วยเหตุนี้เองมาตรการต่างๆ ที่จะเข้ามาดูแลจัดการให้การพัฒนาประเทศไทยมีเศรษฐกิจเป็นภาคนำ ย่อมต้องอาศัยมาตรการที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ นั้นย่อมหมายความว่ามาตรการดังกล่าวจะไม่สร้างปัญหาหรือขัดขวางต่อระบบของการพัฒนาโดยเฉพาะในแง่ของกฎหมาย มาตรการต่างๆ ที่จะนำมาสู่การบังคับใช้ต้องให้นำหน้าในการพัฒนาทางเศรษฐกิจด้วย หากรัฐใช้อำนาจต่อระบบอุตสาหกรรมทั้งปวงในลักษณะอย่างเข้มงวดย่อมจะส่งผลต่อการพัฒนาจะทำให้กลุ่มผู้ลงทุนไม่กล้ามาลงทุนหรือถ้าจะมาลงทุนคงต้องคำนึงถึงต้นทุนว่าจะได้กำไรหรือไม่ อันจะนำไปสู่การสร้างอิทธิพลหลักการใช้บังคับกฎหมายต่อไป เนื่องจากว่า โทษทางอาญาที่ใช้บังคับถือว่า เป็นมาตรการสำคัญในการกำกับดูแลบังคับผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายเป็นเครื่องมือในการดูแลให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่อง หากนำมาใช้ในลักษณะดังกล่าวก็อาจจะกลายเป็นเครื่องกีดขวางต่อการพัฒนาประเทศอันจะสร้างปัญหาอื่นๆ อีกกรณีหนึ่งโทษนำมาใช้กับพฤติกรรมเป็นการบังคับเมื่อมีการกระทำผิดแล้ว มิได้นำมาใช้เป็นมาตรการเชิงป้องกันอย่างแท้จริง

มาตรการในเชิงป้องกันอย่างหนึ่งเพื่อการป้องกันสังคมไว้ก่อนแล้วจะนำมาใช้เป็นทางเลือกต่อมา ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วว่า วิธีการเพื่อความปลอดภัยในทางอาญาซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 5 ประเภทโดยมีแนวความคิดว่า วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการที่มีสภาพบังคับเช่นเดียวกับโทษ เป็นมาตรการที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้มีการบังคับใช้ในทางกฎหมายให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากทั้งวิธีการเพื่อความปลอดภัยและโทษมีวิธีการหรือแนวความคิดที่ต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในส่วนของวิธีการเพื่อความปลอดภัยดังกล่าว หากนำมาใช้เสริมเพิ่มเติมโทษในลักษณะได้สัดส่วนก็จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพจะเสริมให้การบังคับใช้โทษเกิดการป้องกันการกระทำผิดอย่างได้ผล พฤติกรรมของบุคคลที่ก่อการกระทำผิดย่อมเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนาต่อสังคมฉันใด การพัฒนาประเทศไทยมีอุตสาหกรรมเป็นภาคนำต้องมี การดำเนินการหรือประกอบกิจการโดยชอบด้วยกฎหมายหากฝ่าฝืนกฎหมายแล้วนำไปสู่ปัญหาอื่นตามย่อมจะต้องถูกดำเนินการตามกฎหมาย ความเหมาะสมของวิธีการเพื่อความปลอดภัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็จะเป็นในลักษณะที่เป็นมาตรการที่ผ่านกระบวนการยุติธรรมโดยศาลเป็นพิพากษา อีกทั้งเป็นมาตรการกลางๆ ที่ไม่รุนแรงแต่มีผลบังคับใช้ต่อผู้กระทำผิดที่ฝ่าฝืนกฎหมายในอันจะละเมิดต่อกฎหมาย และสามารถเปลี่ยนแปลงเพิกถอนง

การใช้บังคับได้ อันเป็นการยึดหยุ่นกว่ามาตรการโทษดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อีกทั้งหากการใช้มาตรการโทษเข้มงวดรุนแรงเกินไป ในการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรมก็อาจจะไม่สร้างความมั่นใจต่อบรรดาผู้ประกอบการที่มาลงทุนในประเทศได้ เพราะฉะนั้น หากได้นำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้บังคับ ก็น่าจะทำให้เกิดความมั่นใจต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านั้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นวิธีการเพื่อความปลอดภัยจึงเป็นมาตรการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศ

5.3.2 เพื่อการลงโทษ

มาตรการการลงโทษมีพื้นฐานเดิมเป็นวิธีการที่มุ่งแก้แค้นทดแทนในความผิดที่กระทำขึ้น ปัจจุบันแนวความคิดในการป้องกันสังคมกับปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดเข้ามาแทนที่ แต่แนวความคิดในการทดแทนก็ยังมิได้หมดไป จึงอาจกล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้พัฒนาขึ้น มีแนวความคิดเกี่ยวกับจุดประสงค์ในการลงโทษโดยต้องการให้สังคมปลอดภัยจากการกระทำผิดของผู้กระทำผิด หรือเพื่อจะปรับปรุงให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นคนดีเข้าสู่สังคมได้ ในส่วนของแนวความคิดในวิธีการเพื่อความปลอดภัยอันมีความมุ่งหมายในการป้องสังคม ดังนั้นหากนำมาใช้อย่างเหมาะสมตามหลักการและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกล่าวคือ นำมาเสริมเพิ่มเติมโทษจะทำให้มีประสิทธิภาพการใช้บังคับกฎหมายอาญาต่อผู้กระทำผิดอย่างไรก็ดี ในส่วนการกระทำความผิดที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย ปัญหาจากอาชญากรรมหรือการกระทำผิดต่อกฎหมายพัฒนาไปมากขึ้น การจะใช้กฎหมายเพียงมาตรการใดมาตรการหนึ่งย่อมไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาได้ แนวความคิดในวิธีการเพื่อความปลอดภัยในการเข้าไปป้องกันปัญหาต่างๆ โดยใช้มาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัย เช่น กักกัน เป็นมาตรการนำตัวผู้กระทำผิดมาควบคุมไว้เพื่อตัดนิสัยและฝึกหัดอาชีพ การใช้มาตรการดังกล่าวเนื่องจากปัญหาโทษจำคุกกระชั้นนอกจากไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมแล้วยังก่อให้เกิดปัญหาอื่นตามมา เช่นถ้าบุคคลผู้กระทำผิดได้รับโทษแล้วอยู่ในเรือนจำโอกาสที่จะได้รับรู้ถึงพฤติกรรมที่เป็นการกระทำผิดหรือกลุ่มผู้ต้องโทษคดีต่างๆ มีมากทำให้ได้เรียนรู้สิ่งเหล่านั้น หรือกรณีการเพิ่มโทษย่อมจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลที่ไม่

เกรงกลัวโทษ แนวทางการนำมาตรการกักกันมาใช้เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมาอยู่ในการควบคุมของรัฐ โดยให้มาตัดสินใจให้ความรู้เป็นการใช้มาตรการตามที่กฎหมายที่เสริมเพิ่มเติมโทษให้บุคคลเหล่านี้ทบทวนพฤติกรรมความเลวร้ายของตนเองที่ก่อให้เกิดกับสังคม และกรณีการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต้องอาศัยจริยธรรมในการอยู่ร่วมในสังคมด้วยแล้ว หากบุคคลดังกล่าวได้เข้าใจอะไรมากขึ้นอาจจะทำให้บุคคลเหล่านั้น ลดพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม หากได้ออกสู่สังคมเขาจะได้ให้ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือกรณีถ้าบุคคลใดจะก่อเหตุร้ายเกี่ยวกับการปล่อยมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมส่งผลให้เกิดความเสียหายในเวลาต่อมา หากได้มีการนำวิธีการทำทัณฑ์บนไปใช้บังคับเพื่อจะป้องกันการกระทำผิดย่อมจะส่งผลให้เป็นการเตือน และให้โอกาสบุคคลกลับตัวให้หันมาดูแลสิ่งแวดล้อม หรือในกรณีการใช้มาตรการการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างกับผู้กระทำผิดที่อาศัยโอกาสจากอาชีพที่ตนประกอบอยู่แล้วกระทำความผิด การใช้มาตรการการลงโทษอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอได้ การนำเอาวิธีการเพื่อความปลอดภัยเข้าไปเสริมโทษการห้ามประกอบอาชีพกับบุคคลเหล่านั้นที่ไม่เกรงกลัวโทษปรับ เพราะเหตุผู้ประกอบกิจการโรงงานมีฐานะเศรษฐกิจด้านการเงินเพียงพอต่อโทษดังกล่าว หากได้นำวิธีการเพื่อความปลอดภัยประเภทนี้ไปใช้บังคับอาจทำให้บุคคลเหล่านั้นไม่กล้ากระทำความผิดได้ เพราะหากฝ่าฝืนอาจถูกห้ามประกอบอาชีพโรงงานได้ จึงเป็นการป้องกันประการหนึ่งและผู้ประกอบกิจการโรงงาน อันถือว่า มีโอกาสที่จะกระทำความผิดฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายอื่นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากกว่าบุคคลอื่น การนำมาตรการห้ามประกอบอาชีพเข้าไปเสริมมาตรการอื่นๆ ที่มีอยู่แล้วจะทำให้ประสิทธิภาพในการป้องกันบุคคลที่จะกระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แนวความคิดของวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นแนวความคิดในการป้องกันสังคม เมื่อใดการใช้มาตรการลงโทษแล้วกฎหมายไม่อาจบังคับได้ทั่วถึงวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะเข้าไปทำหน้าที่โดยเป็นมาตรการเสริมให้การลงโทษเป็นไปตามวัตถุประสงค์ให้บรรลุเป้าของเจตนารมณ์ ให้สังคมปลอดภัยจากการกระทำผิดทั้งปวง การใช้มาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการบังคับดังกล่าว จึงถือได้ว่าเหมาะสมกับทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษ

5.3.3 เพื่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อม ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่สร้างความเดือดร้อนต่อหลายด้านในสังคม โดยเฉพาะปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมแต่ความจำเป็นต้องมีโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามแนวนโยบายที่กำหนดให้รัฐมีความสามารถในการส่งออก เพื่อการกินดีอยู่ของประชากรในประเทศ เพิ่มศักยภาพในการต่อร่อนานาประเทศ อันเนื่องมาจากมีอำนาจทางการเงินสังคมต้องการการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เรียกร้องให้หลายฝ่ายหันมาร่วมมือกันในการพัฒนาเศรษฐกิจแต่ปัญหาทางเศรษฐกิจโดยมีอุตสาหกรรมเป็นภาคนำ แม้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา หากปัญหาจากโรงงาน ที่ตามมาอันไม่เป็นที่ประสงค์ของสังคมอันได้แก่ มลพิษจากโรงงานที่ขาดการจัดการดูแลในการใช้เทคโนโลยีที่ดีมีประสิทธิภาพ หรือการขาดการวางแผนที่ดีในการจัดการ มาตรการทางกฎหมายมีช่องว่างรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ใช้บังคับกฎหมายเหล่านี้ย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียตามมา และเมื่อรัฐได้ตระหนักปัญหาที่ได้พยายามใช้กลไกที่รัฐมีอยู่เข้าไปดูแลจัดการกับปัญหาเหล่านั้น โดยเฉพาะด้านกฎหมายรัฐได้ให้ความสำคัญต่อกฎหมายที่เข้าไปดูแลปัญหามิให้เกิดผลร้ายเกิดขึ้นรัฐคำนึงการใช้กฎหมายอันเนื่องจากว่า หากใช้มาตรการที่รุนแรงเกินไปอาจส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ แต่หากใช้กฎหมายที่อ่อนแอหรือไม่บังคับใช้กฎหมายเลยก็จะส่งผลเสียให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมจากมลพิษโรงงานอุตสาหกรรมได้ มาตรการเชิงกฎหมายจึงเป็นแนวความคิดหนึ่งให้รัฐนำไปใช้ในการดูแลจัดการกับปัญหาเหล่านั้น โดยเฉพาะในส่วนของมาตรการการลงโทษทางอาญา รัฐได้นำแนวความคิดดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในกฎหมายเพื่อให้ผู้ประกอบการบุคคลทั้งหลายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตามในการใช้โทษทางอาญาที่ผ่านมา แม้พระราชบัญญัติจะมีการแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษให้สูงขึ้นทุกครั้ง แต่จากสถานการณ์ และปัญหาที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมจะไม่คลี่คลายไปในทางที่ดีกว่าเดิม การใช้มาตรการลงโทษหากรุนแรงเกินไปดังที่กล่าวมาอาจจะไม่ส่งผลดีในการพัฒนาเศรษฐกิจได้ หากเข้มงวดเกินไปก็จะส่งผลให้เกิดการหลบเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายการละเว้นต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงาน อันเนื่องจากผู้ประกอบการมีอำนาจมีอิทธิพล ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวนี้ มาตรการที่เข้ามาดูแลจัดการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมจึงต้องนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจังที่สุด จากที่ผ่านมา วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการบังคับอย่างหนึ่งที่รัฐ

ไม่ได้นำมาใช้อย่างจริงจังทั้งๆ ที่มาตรการนี้เป็นมาตรการที่ป้องกันสังคมให้สังคมปลอดภัย จากอาชญากรรมหรือการกระทำผิดทั้งปวง และเป็นมาตรการที่ให้ความสำคัญต่อการแก้ไข ฟื้นฟูบุคคลผู้กระทำผิดให้กลับมาสู่สังคมอย่างปกติสุขอันเนื่องมาจากว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นมาตรการที่นำมาใช้กับการกระทำผิดนั้นมีมาตรการที่ป้องกันสังคม และประกอบกับการ กระทำผิดในปัจจุบันมีรูปแบบมากมาย ในส่วนของปัญหาลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม การนำมาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัยไปใช้บังคับกับผู้ประกอบกิจการ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ส่อมจะสร้างแนวทางในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมให้ดี เนื่องจากว่าหากมีการใช้มาตรการ วิธีการเพื่อความปลอดภัยดังกล่าวต่อบุคคลเหล่านั้น มาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็น มาตรการป้องกันหากนำเข้าไปเสริมเพิ่มเติมโทษจะทำให้ประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย ดีขึ้นอันเนื่องจาก มีการนำไปใช้ครบถ้วนทุกมาตรการ วิธีการเพื่อความปลอดภัยจึง เป็นมาตรการที่เหมาะสมต่อการพิทักษ์คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม แม้วิธีการเพื่อความปลอดภัยจะเป็นมาตรการทางอาญาที่สำคัญ ประการหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นมาตรการป้องกันเสริมเพิ่มเติมมาตรการลงโทษดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ปัญหาการจะกำหนดรูปแบบวิธีการเพื่อความปลอดภัยให้เหมาะสมกับการนำมาใช้ เพื่อให้ ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายย่อมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ในการใช้กฎหมายเป็นการนำกฎหมาย มาใช้ได้จริงจังและตรงกับวัตถุประสงค์ทั้งปวง วิธีการเพื่อความปลอดภัยต้องมีรูปแบบหรือ การประยุกต์วิธีการใช้บังคับให้ครอบคลุมต่อปัญหา และส่งผลต่อผลประโยชน์โดยรวม ซึ่งรวมไปถึงต้องเป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อม และด้วยเหตุที่รัฐได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาจากการ กระทำผิดที่ส่งผลร้ายต่อสังคม จึงนำโทษทางอาญาไปบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติต่างๆ ที่มี โทษทางอาญาเพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่า รัฐเล็งเห็นประโยชน์โดยรวมแล้ว หากแต่มาตรการ วิธีการเพื่อความปลอดภัยยังไม่ถูกหยิบยกมาใช้ให้ครอบคลุมกับปัญหาอย่างจริงจังเลย ยก เว้นเพียงการห้ามประกอบกิจการประเภทเดียวที่พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 87 บัญญัติเอาไว้ ซึ่งจะมีหลักการทำนองเดียวกับห้ามประกอบอาชีพบางอย่างตาม ประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น

จากการวิเคราะห์ที่ผ่านมาข้อชี้ให้เห็นได้ว่า วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการหนึ่ง ที่สามารถนำมาการใช้บังคับในทางกฎหมายเป็นมาตรการเสริมเพิ่มเติม มาตรการลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งประการหนึ่ง ซึ่งจะได้วิเคราะห์ว่ามาตรการใดที่จะเหมาะสมกับปัญหาตามลำดับต่อไปนี้

กักกัน เป็นวิธีการควบคุมผู้กระทำผิดคดีนิสสัยไว้ภายในกำหนดโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อป้องกันกระทำผิดเพื่อตัดนิสสัยเพื่อฝึกหัดอาชีพ กักกันจึงเป็นการตัดโอกาสป้องกันมิให้มีการกระทำผิด เนื่องจากว่าเอาตัวมาควบคุมไว้ในเขตที่ศาลกำหนดให้อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเกิดจิตสำนึกขัดเกลาจิตใจลักษณะจึงคล้ายกับโทษจำคุก แต่มีแนวความคิดต่างกัน วิธีการเพื่อความปลอดภัยกรณีกักกันมีหลักเกณฑ์ที่ศาลจะใช้เป็นดุลพินิจบังคับได้ตามองค์ประกอบดังที่กล่าวมาแล้วบทที่ 4 มีดังต่อไปนี้คือ

ก. เป็นบุคคลธรรมดา

ข. ครบหลักเกณฑ์ตามมาตรา 41 กล่าวคือ บุคคลนั้นเคยถูกศาลพิพากษาให้กักกันมาแล้วหรือเคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือนมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ครั้งในความผิดที่กำหนดไว้

ค. บุคคลนั้นพ้นจากการกักกันหรือพ้นจากโทษจำคุกทั้งสองครั้งมาแล้วไม่เกินสิบปี

ง. บุคคลนั้นได้กระทำความผิด ขณะที่มียุอายุเกิน 17 ปี

จ. เป็นดุลพินิจของศาล อาจถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดคดีนิสสัย และพิพากษาให้กักกันมีกำหนดไม่น้อยกว่าสามปี แต่ไม่เกินสิบปีได้

ที่ผ่านมามาตรการกักกันเคยนำมาใช้กับปัญหาที่เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญาคดี มาสู่ศาลฎีกามากมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการพิจารณาในปัญหาของการใช้วิธีการมาตรการ กักกันตามมาตรา 41 โดยมิได้นำมาใช้กับการที่ผู้ประกอบการโรงงานหรือบุคคลผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการปล่อยมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมแต่อย่างใด เนื่องจากองค์ประกอบตาม กฎหมายไม่ครอบคลุมความผิดตามพระราชบัญญัติ เมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์องค์ประกอบของการนำกักกันมาใช้แล้ว จะเห็นว่าในกรณีผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคลไม่สามารถนำ มาตรการกักกันไปใช้ได้เนื่องจากสภาพไม่เปิดช่องให้กระทำได้ เพราะการกักกันเป็น

มาตรการใช้กับบุคคลธรรมดาดังองค์ประกอบข้อ ก. และหากเมื่อพิจารณาในส่วนบุคคลธรรมดาที่อาจเป็นผู้ประกอบกิจการสถาปนิก วิศวกร หรือคนงาน จะเห็นได้ว่าสภาพการกระทำความผิดอันเกิดจากโรงงานอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายแล้วก่อให้เกิดความเสียหายไม่สามารถจัดเข้าอยู่ในลักษณะใกล้เคียงกับความผิดตามมาตรา 41(1-3) ด้วยเหตุผลดังกล่าวการที่จะนำกักกันมาใช้กับการกักมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อให้การใช้บังคับได้อาจก่อปัญหาสับสนในการใช้บังคับตามมา และกรณีลักษณะของกักกันจะมีการนำมาควบคุมตัวไว้เช่นโทษจำคุกอาจไม่เหมาะสมกับพฤติการณ์การกระทำผิดของผู้ประกอบกิจการโรงงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ เพราะหากนำใช้บังคับอาจเป็นการขัดขวางต่อการพัฒนาประเทศได้ เนื่องจากบุคคลดังกล่าวอาจเกิดความเกรงกลัวต่อมาตรการกักกัน ดังนั้นการที่จะนำมาตรการกักกันมาใช้บังคับเกี่ยวกับความผิดลักษณะเช่นนี้ ไม่เหมาะสมด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วเบื้องต้น

ห้ามเข้าเขตกำหนด

กรณีห้ามเข้าเขตกำหนดเป็นมาตรการในเชิงป้องกัน โดยการห้ามเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ซึ่งผู้กระทำความผิดอาจกระทำความผิดซ้ำได้ โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดความปลอดภัยของสังคม ตามหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 44 และมาตรา 45 ได้กล่าวถึงมาแล้วโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังที่กล่าวมาแล้วคือ

- ก. เป็นบุคคลธรรมดา
- ข. จะถูกบังคับต่อเมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษฐานใดฐานหนึ่ง
- ค. ศาลเห็นสมควรว่าบุคคลนั้น จะเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของประชาชนหรือสังคมในสถานที่หรือท้องที่ใดอันเป็นดุลยพินิจของศาล
- ง. จะมีผลต่อเมื่อบุคคลนั้นได้พ้นโทษตามคำพิพากษาแล้ว
- จ. ระยะเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกินห้าปี โดยศาลต้องระบุสถานที่อย่างชัดเจน

ที่ผ่านมาปรากฏว่าเคยมีการนำไปใช้กับความผิดหลายอย่างด้วยกันเช่น บุกรุกฉ้อโกง หรือการกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย และยังปรากฏว่าเคย

มีการนำมาตรการนี้ไปใช้กับความผิดอันเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าไม้ด้วย¹⁴ จากการพิจารณาในส่วนของพฤติการณ์การกระทำผิดที่เกี่ยวข้องที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยมลพิษฝ่าฝืนกฎหมายที่เกี่ยวข้องการควบคุมมลพิษ จะเห็นได้ว่าพฤติการณ์ในก่อกมลพิษโดยการปล่อยของเสียจากโรงงานออกสู่สิ่งแวดล้อมหากเกินมาตรฐานที่กฎหมายได้กำหนดไว้หรือการปล่อยของเสียออกมาโดยไม่ผ่านการบำบัดแล้ว ย่อมถือว่าอาจส่งผลเสียกระทบต่อระบบนิเวศน์ ความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ หรือสิ่งแวดล้อมทั้งปวงได้ในปัญหานี้จะเห็นได้ว่า รัฐได้นำโทษเข้ามาใช้ควบคุมประการหนึ่งแล้ว โดยบัญญัติเข้าไปส่วนบทกำหนดโทษในส่วนท้ายของพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการดูแลมลพิษจากโรงงาน หรือบัญญัติไว้เป็นความผิดในกฎหมายดังกล่าว แต่หาได้บัญญัติในส่วนของวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาดูแลไม่ แต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการป้องกันสังคม เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ที่จะเห็นได้ว่า มาตรการนี้สามารถนำมาใช้บังคับกับพฤติการณ์ของบุคคลธรรมดาตามองค์ประกอบข้อ ก. การจะนำไปใช้บังคับกับนิติบุคคลย่อมไม่อาจใช้บังคับได้เนื่องจากสภาพไม่เปิดช่องให้กระทำได้ การนำมาตรการห้ามเข้าเขตกำหนดมาใช้กับบุคคลผู้ก่อกมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ย่อมเป็นการใช้บังคับกฎหมายที่ตรงกับเหตุและสมประโยชน์ต่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม อันเนื่องจากว่า การห้ามเข้าเขตกำหนดเป็นมาตรการป้องกันเตือนมิให้ผู้กระทำผิด อีกทั้งเป็นการให้โอกาสผู้กระทำผิดเหล่านั้นมีโอกาสกลับตนเป็นคนดี การห้ามเข้าเขตกำหนด อาจเป็นการบังคับห้ามเข้าไปในโรงงาน เขตประกอบกิจการ เขตการนิคมอุตสาหกรรม หรือเฉพาะสถานที่จุดใดจุดหนึ่งของสถานที่ดังกล่าวก็ได้ ซึ่งหากปล่อยใหญ่บุคคลที่ได้กระทำผิดแล้วจะก่อเหตุร้ายเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามมาตรการนี้หากนำไปใช้กับบุคคลดังกล่าวอาจเป็นการตัดโอกาสมิให้บุคคลนั้นเข้าไปจัดการดูแลโรงงานนั้นๆ อย่างใกล้ชิด และเป็นการไม่สะดวกต่อบุคคลที่มีหน้าที่จัดการกับปัญหาอาจส่งผลเสียหายบางประการได้ ดังนั้นหาก

¹⁴ เช่นคดีหมายเลขแดงที่ 453/2536 ศาลจังหวัดชลบุรี เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงการใช้อำนาจเพื่อความปลอดภัยแล้วจะเห็นได้ว่า หลักการใช้อำนาจเพื่อความปลอดภัยเมื่อศาลได้พิพากษาให้ใช้กับผู้ใดแล้ว ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับการใช้บังคับได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ศาลจะสั่งเพิกถอนหรืองดใช้การใช้อำนาจเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้นั้นไว้ชั่วคราวตามที่เห็นสมควรก็ได้ ตามมาตรา 16 ซึ่งกรณีดังกล่าวน่าจะเป็นกรณีผู้ถูกใช้บังคับมีพฤติการณ์ที่ชัดเจนหรือไม่เป็นอันตรายนั้นเอง ด้วยเหตุที่ การห้ามเข้าเขตกำหนดเป็นมาตรการที่มุ่งคุ้มครองสังคมให้ได้รับความสงบเรียบร้อยปลอดภัยจากอันตราย และมาตรการนี้เปลี่ยนแปลงเพิกถอนได้หากเป็นไปตามเงื่อนไขและดุลยพินิจของศาล ดังนั้นหากกรณีเป็นไปตามองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นแล้ว ย่อมถือว่าการห้ามเข้าเขตกำหนดเป็นมาตรการที่เหมาะสมกับการนำไปใช้บังคับกับการกระทำผิดดังกล่าวข้างต้น

เรือกประกันทัณฑ์บน

จากองค์ประกอบของหลักเกณฑ์ในการเรือกประกันทัณฑ์บนมีดังต่อไปนี้คือ

ก. เป็นบุคคลธรรมดา

ข. บุคคลดังกล่าวมีพฤติการณ์ตามมาตรา 46 กล่าวคือจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น หรือในคดีความผิดใดถ้าศาลไม่ลงโทษแต่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้องมีพฤติการณ์ดังกล่าว

ค. ศาลมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้น ทำทัณฑ์บนไว้โดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกินห้าพันบาทว่าจะไม่ก่อเหตุตลอดเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกินสองปี

ง. กรณีการกระทำของเด็กอายุไม่เกิน 17 ปี ไม่อยู่ในบังคับนี้

กรณีการเรือกประกันทัณฑ์บนจึงเป็นมาตรการหนึ่ง ที่สามารถใช้กับบุคคลที่จะก่อเหตุร้ายหรือกรณีที่ศาลไม่ลงโทษแต่มีพฤติการณ์น่าจะไปก่อเหตุร้ายให้ทำสัญญาทัณฑ์บนว่าจะไม่ก่อเหตุร้ายกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการป้องกันมิให้มีการกระทำผิดใหม่เกิดขึ้นนั่นเอง เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ตามองค์ประกอบแล้วจะเห็นว่ามาตรการนี้ใช้บังคับกับบุคคลธรรมดาตามองค์ประกอบข้อ ก. จะนำไปบังคับกับนิติบุคคลย่อมจะไม่เปิดช่องให้ และด้วยเหตุผลนอกจากที่กล่าวมา ยังเห็นได้ว่าก่อนที่จะมีประมวลกฎหมายอาญาจะมีกฎหมายลักษณะอาญาบังคับ

ใช้นั้น มาตรการนี้เป็นมาตรการมุ่งจะบังคับกับบุคคลธรรมดาเมื่อพิจารณาในการที่จะนำมาใช้กับปัญหาการกระทำผิดเกี่ยวกับมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าเป็น มาตรการที่เหมาะสม เนื่องจากในกรณีบุคคลใดจะก่อเหตุ หรือกรณีจะปล่อยมลพิษโดยฝ่าฝืน กฎหมายออกสู่อากาศ แหล่งน้ำ หากปล่อยไปแล้วยอมส่งผลกระทบต่อร่างกายแรงตามมา หรือกรณีมีการดำเนินการตามกฎหมายพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องแล้ว ศาลพิพากษาไม่ลงโทษ อันจะเนื่องจากสาเหตุใดก็ตาม หากตามพฤติการณ์การกระทำของบุคคลนั้นจะก่อให้เกิด ภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมแล้วยอมนำมาตราการนี้ไปใช้กับการกระทำดังกล่าวได้ และเป็นการ บังคับครอบคลุมถึงการกระทำที่โทษไม่สามารถลงแก่บุคคลเหล่านั้นได้ เมื่อพิจารณากรณี บุคคลที่ก่อให้เกิดมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมนับว่าเป็นอันตรายอย่างมาก การนำ มาตรการ เรือกระกันทัณฑ์บนไปใช้กับพฤติกรรมบุคคลเหล่านั้น เป็นการก่อให้เกิดประโยชน์ ในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งเป็นการตักเตือนยับยั้งมิให้บุคคลเหล่านั้นกระทำผิดเป็นการ เปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้กลับตนเป็นคนดี และถือว่ากระบวนการยุติธรรมได้เข้ามารับรู้ และเตือนบุคคลดังกล่าวแล้ว ซึ่งหากบุคคลนั้นฝ่าฝืนก็จะถูกบังคับตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมาย กำหนดได้ เท่ากับเพิ่มภาระให้ผู้ประกอบกิจการในระดับผู้บริหารโรงงานเข้ามาร่วมรับผิดชอบ ในปัญหาด้วย วิธีการนี้จึงเท่ากับเป็นการป้องกันมิให้มีการกระทำผิดเพราะหากผู้ต้องทัณฑ์บน กระทำการละเมิดกฎหมายทัณฑ์บนที่ถูกเรียกไว้ก็อาจถูกริบทันที จึงถือได้ว่าเป็นการนำ มาตรการเรือกระกันทัณฑ์บนไปใช้บังคับกับผู้ก่อมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมได้

คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล

กรณีองค์ประกอบหลักเกณฑ์ในการใช้มาตรการคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลดังที่กล่าว มาแล้วมีสาระสำคัญ 4 ประการด้วยกันคือ

ก. เป็นบุคคลธรรมดา

ข. เป็นกรณีบังคับกับบุคคลสองกรณีคือ

-กรณีควบคุมผู้มีจิตบกพร่อง โรควิต หรือจิตฟั่นเฟือน ตามมาตรา 48 กล่าว คือ หากปล่อยบุคคลซึ่งมีต้องรับโทษดังกล่าวออกมาจะเป็นการไม่ปลอดภัย

-กรณีบุคคลผู้เสพยาเป็นอาชญา หรือยาเสพติดให้โทษตามมาตรา 49 กล่าว คือ ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก หรือพิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษ หรือ

รอกการลงโทษบุคคลใด ถ้าบุคคลนั้นได้กระทำผิดเกี่ยวเนื่องกับการเสพสุราหรือยาเสพติดให้โทษ

ค.กรณีบุคคลผู้มีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ศาลจะสั่งคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลจะเพิกถอนคำสั่งเมื่อใดก็ได้

ง.กรณีบุคคลผู้เสพสุรา หรือยาเสพติดให้โทษ ศาลจะกำหนดไว้ในคำพิพากษาว่า บุคคลนั้นจะไม่เสพสุราหรือยาเสพติดให้โทษอย่างหนึ่งอย่างใดภายในระยะเวลาไม่เกินสองปี นับแต่วันพ้นโทษหรือวันปล่อยตัวเพราะรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษก็ได้

จากหลักเกณฑ์ข้างต้น กรณีจะใช้วิธีการคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลได้เจตนารมณ์ของกฎหมายมีเพื่อใช้บังคับกับบุคคลธรรมดาเท่านั้น การจะนำไปใช้บังคับกับนิติบุคคลย่อมไม่ได้เนื่องจากสภาพไม่เปิดช่องให้กระทำได้ กรณีคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อกักกันบุคคลที่ยังมีสภาพอันตรายอยู่มิให้ออกไปก่อเหตุข้างนอก เนื่องจากความขัดข้องในเรื่องจิตบกพร่องหรือเป็นบุคคลที่ติดยาเสพติดให้โทษ การนำมาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัยไปใช้บังคับที่ผ่านมามีปรากฏว่ามีหลายคดีด้วยกัน ยังมีปรากฏว่านำไปใช้พิจารณาชั้นศาลฎีกาซึ่งเป็นกรณีจำเลยเคยถูกจับกุมในคดีเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษมาก่อน แต่ไม่ปรากฏว่าในขณะกระทำผิดคดีนี้ จำเลยเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ จึงไม่อาจนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 49 มาใช้บังคับแก่จำเลยได้¹⁵ เมื่อเปรียบเทียบในส่วนที่นำไปใช้บังคับที่ผ่านมาน่าจะแตกต่างกับกรณีการกักมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมโดยสภาพน่าจะมีแนวความคิดไม่ตรงกัน การนำมาตรการนี้ไปใช้บังคับกับปัญหาดังกล่าวน่าจะไม่ตรงกับเหตุ อันเนื่องจากเจตนารมณ์ในการใช้บังคับทางกฎหมายต่างกัน สรุปได้ว่าไม่สามารถนำวิธีการคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลไปใช้กับการกระทำผิดในการปล่อยมลพิษได้

¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 59/2536, คำพิพากษาศาลฎีกาประจำพุทธศักราช 2536, จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสถาน, ตอน 1, หน้า 36-37.

ห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพบางอย่าง

ดังที่กล่าวแล้วว่าการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างหมายถึง กรณีที่ศาลสั่งห้ามผู้ที่ถูกศาลลงโทษเพราะได้กระทำความผิด มิให้ไปประกอบอาชีพหรือวิชาชีพบางอย่างหลังจากที่พ้นโทษไปแล้ว เพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกลงโทษนั้นใช้อาชีพหรือวิชาชีพนั้นเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดซ้ำอีก จะเห็นว่าหลักเกณฑ์ในการห้ามประกอบอาชีพจะปรากฏตามมาตรา 50 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งมีหลักเกณฑ์องค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ

ก. ศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใดซึ่งจะเป็นโทษทางอาญาประเภทใดก็ได้ โดยบุคคลที่ถูกบังคับใช้อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ แต่ถ้าศาลยกฟ้องหรือรอการลงโทษ ศาลจะสั่งห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพไม่ได้

ข. ศาลเห็นว่าผู้ถูกลงโทษนั้น กระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือความผิดเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ

ค. ศาลเห็นว่า ผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นอาจจะกระทำความผิดเช่นนั้นขึ้นได้

ง. เป็นกรณีกฎหมายกำหนดให้ เป็นดุลพินิจของศาลที่จะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามผู้ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพมีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปี นับแต่วันพ้นโทษไปแล้วก็ได้

ในการนำมาตรการนี้ไปใช้ เพื่อให้เกิดบรรลุเป้าหมายของการใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสังคมย่อมเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผ่านมามาตรการห้ามประกอบอาชีพสามารถใช้บังคับกับการกระทำความผิดอาญาในเชิงเสริมมาตรการโทษได้เป็นอย่างดี เนื่องจากว่าจะเป็นมาตรการไปที่ตัดโอกาสให้บุคคลที่ฝ่าฝืนกฎหมายได้รับผลจากมาตรการกฎหมายเพื่อป้องกันสังคมนั่นเอง และที่เคยปรากฏนำสู่ศาลเช่น คดีแดงที่ 1236/2533 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2533 ศาลได้นำมาตรการนี้ใช้บังคับกับบุคคลที่ฝ่าฝืนมาตรา 237 อันเป็นมาตราที่คุ้มครองสุขภาพประชาชนซึ่งดังที่กล่าวมาแล้วว่าเป็นการใช้กฎหมายอาญามาตุ้ดแลสิ่งแวดล้อม¹⁶ ยัง

¹⁶ กองคดีวิธีการเพื่อความปลอดภัย กรมอัยการ, "การป้องกันมลพิษทางน้ำด้วยวิธีการเพื่อความปลอดภัย," วารสารอัยการ, ปีที่ 14, ฉบับที่ 157, มีนาคม 2534,

มีการนำไปใช้กับผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 นอกจากศาลจะพิพากษาให้ลงโทษแล้วยังห้ามจำเลยประกอบกิจการโรงงานมีกำหนด 5 ปี¹⁷ หรือกรณีตามพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 จำเลยมีความผิดฐานการมีอาชิวัยเพื่อขายเป็นการขายประกอบกับมีพฤติการณ์บางประการในทำนองหลอกลวงผู้ปวย ศาลฎีกาเห็นว่าเป็นกรณีอยู่ในเกณฑ์ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย โดยห้ามจำเลยประกอบอาชีพผู้ประกอบการศิลปะแผนโบราณ สาขาแกะสลักกรรม¹⁸ เป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่าที่ผ่านมาการห้ามประกอบอาชีพได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยสามารถนำมาใช้บังคับได้กับพฤติการณ์ที่เป็นภัยอันตรายทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ทำขึ้นโดยบุคคลหรือนิติบุคคล ดังนั้นการห้ามประกอบอาชีพ จึงน่าจะเป็นมาตรการที่สามารถนำมาใช้กับการกระทำที่ก่อมลพิษที่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมได้ไม่เท่ากับโรงงานอุตสาหกรรมจำพวกใดก็ตาม และสามารถนำมาใช้เป็นมาตรการที่คานและดุลกับมาตรการปกครองได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นมาตรการที่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทำให้สังคมรับรู้ถึงพฤติการณ์บุคคลที่ประกอบอาชีพอันเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

ปัญหาที่น่านำมาพิจารณาบางประการเกี่ยวกับการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างซึ่งมีสภาพการจำกัดสิทธิคล้ายกับมาตรการเพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งถ้าศาลสั่งให้ใช้มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวหรือกรณีการเพิกถอนใบอนุญาตเป็นการสั่งของเจ้าพนักงานผลทำให้บุคคลดังกล่าวไม่สามารถประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพโรงงานได้นั้นจะมีลักษณะแตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไร เมื่อพิจารณาในแต่ละมาตรการแล้วจะเห็นได้ว่าในมาตรการเพิกถอนใบอนุญาต โดยหลักการแล้วถือเป็นมาตรการที่เป็นสภาพบังคับทางปกครองอย่างหนึ่ง ซึ่งในมาตรการเชิงกฎหมายทางปกครองจะออกคำสั่งในลักษณะเป็นการเฉพาะ เช่น การอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้การกระทำการไม่กระทำการใด การพัก

¹⁷ คดีหมายเลขแดงที่ 624/2535 ลงวันที่ 28 มกราคม 2535 ศาลอาญา.

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5177/2537, คำพิพากษาศาลฎีกาประจำพุทธศักราช 2537, จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสถาน, ตอน 10, หน้า 2100-2105.

ใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นต้น ถือได้ว่าเจ้าพนักงานของรัฐออกคำสั่งดังกล่าวมาเพื่อประโยชน์ในทางบริหารในการใช้อำนาจปกครองกรณีบุคคลได้กระทำการบางอย่างอันเป็นการฝ่าฝืนหรือละเมิดข้อบังคับกฎหมายที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขไว้อันนำไปสู่ขั้นตอนที่จะใช้มาตรการเหล่านั้นตัวอย่างเช่น ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 37¹⁰ กฎหมายกำหนดว่าเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบผู้ประกอบการโรงงานฝ่าฝืนกฎหมายอันอาจมีสภาพก่อให้เกิดความเสียหาย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการออกคำสั่งเพื่อให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตาม เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวแล้วหากผู้ประกอบการโรงงานจงใจฝ่าฝืนคำสั่งโดยไม่มีเหตุอันควรหรือหากปรากฏว่าการประกอบการโรงงานอาจก่อให้เกิดอันตรายความเสียหายหรือเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น กฎหมายกำหนดให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายซึ่งเป็นเจ้าพนักงานที่อำนาจตามกฎหมายออกคำสั่งในประการที่ได้กล่าวมาจากระดับความรุนแรงน้อยคือ ให้หยุดประกอบการชั่วคราว

---

¹⁰บัญญัติว่า "ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่พบว่า ผู้ประกอบการโรงงานใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือการประกอบการโรงงานมีสภาพที่อาจก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหายหรือความเดือดร้อนแก่บุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ในโรงงานหรือที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงงาน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นระงับการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือแก้ไขหรือปรับปรุงหรือปฏิบัติให้ถูกต้องหรือเหมาะสมภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

ในกรณีที่เห็นสมควร เมื่อได้รับอนุมัติจากปลัดกระทรวง หรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจผูกมัดประกาศตราเครื่องจักร เพื่อมิให้เครื่องจักรทำงานได้ในระหว่างการปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง"

ไปจนถึงปิดโรงงานหรือเพิกถอนใบอนุญาตหากเป็นกรณีโรงงานจำพวกที่สาม²⁰ ถือว่าคำสั่งปิดโรงงานหรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นมาตรการทางปกครองที่รุนแรงมากอย่างหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายยังให้โอกาสผู้ประกอบการดังกล่าวมีอำนาจอุทธรณ์คำสั่งได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้กล่าวคือ ให้อุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สิ้นสุด²¹ หรือกรณีพระราชบัญญัติว่าด้วยการ พ.ศ.

---

²⁰ มาตรา 39 บัญญัติว่า "ในกรณีที่ผู้ประกอบการโรงงานจงใจไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 37 โดยไม่มีเหตุอันควรหรือในกรณีที่ปรากฏว่าการประกอบการกิจการของโรงงานใดอาจจะก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหายหรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงแก่บุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ในโรงงานหรือที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงงาน ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการโรงงานนั้น หยุดประกอบการกิจการทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราว และปรับปรุงแก้ไขโรงงานนั้นเสียใหม่หรือปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

ถ้าผู้ประกอบการโรงงานได้ปรับปรุงแก้ไขโรงงาน หรือปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายสั่งให้ประกอบการกิจการโรงงานต่อไปได้

ถ้าผู้ประกอบการโรงงานไม่ปรับปรุงแก้ไขโรงงาน หรือไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายมีอำนาจสั่งปิดโรงงานได้ และในกรณีที่เป็โรงงานจำพวกที่ 3 ให้คำสั่งปิดโรงงานดังกล่าวมีผลเป็นการเพิกถอนใบอนุญาตด้วย"

²¹ มาตรา 41 บัญญัติว่า "คำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 37 หรือคำสั่งของปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้หยุดประกอบการกิจการโรงงานตามมาตรา 39 วรรคหนึ่ง หรือคำสั่งปิดโรงงานตามมาตรา 39 วรรคสาม ให้อุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สิ้นสุด"

2535 ซึ่งมีแนวความคิดในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมก็มีบทบัญญัติในลักษณะเดียวกัน²² แต่ผลที่จะเกิดตามมาหากได้มีการใช้มาตรการปิดโรงงานก็คือ ผลกระทบต่อส่วนรวมที่เห็นได้ชัดก็คือ คนงานในโรงงานจะถูกหยุดงานไปด้วยทำให้ขาดรายได้ ซึ่งกฎหมายคงจะไม่ประสงค์ที่จะให้มีผลร้ายเช่นนั้นเกิดขึ้น แต่หากนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยในเรื่องการห้ามประกอบอาชีพมาใช้เฉพาะกับผู้ประกอบการ หรือวิศวกรหรือสถาปนิกที่มีหน้าที่ดูแลจัดการสิ่งแวดล้อมโรงงานแล้วจะส่งผลร้ายเฉพาะผู้ซึ่งโดยส่วนรวมไม่ต้องได้รับผลร้ายไปด้วย

ในส่วนของการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างเป็นมาตรการทางอาญาจะเห็นได้ว่ามีแนวความคิดแตกต่างจากมาตรการเพิกถอนใบอนุญาต แต่มีแนวความคิดกฎหมายต่างประเทศเช่น เยอรมัน และฝรั่งเศส ได้กำหนดมาตรการเพิกถอนใบอนุญาตขับชั้รถยนต์ไว้ในกฎหมายอาญา โดยเฉพาะประเทศเยอรมันได้บัญญัติไว้ในส่วนของวิธีการเพื่อปรับปรุงแก้ไขและรักษาความปลอดภัยโดยให้เพิกถอนใบอนุญาตเด็ดขาด หากผู้ขับชั้รถยนต์ในขณะมีนเมาตามประมวลกฎหมายจราจร 1952 และให้อ่านาจพนักงานจราจรเพิกถอนใบอนุญาตได้เช่นกัน หรือในประเทศอังกฤษได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจราจร 1972 หากเป็นการขับรถโดยประมาทศาลลงโทษจำคุก 3 เดือน และขับรถในสภาพอันตราย ต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี ถึง 5 ปี และมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตขับชั้ด้วย²³

ในส่วนของประเทศไทยก็มีพระราชบัญญัติจราจร พ.ศ.2522 กำหนดให้อ่านาจศาลสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับชั้ของผู้ขับชั้ได้ หากผู้กระทำได้การกระทำผิดตามเงื่อนไข

---

²² มาตรา 32 บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าผู้ได้รับใบอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจพิจารณาสั่งพักใช้ใบอนุญาตมีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี และถ้าเป็นกรณีสำคัญจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเสียก็ได้"

²³ สุนัย จันทรตรี, "การห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพบางอย่างตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 50, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534, หน้า 188.

ไซที่กำหนดไว้ในกฎหมาย²⁴ และเคยมีการนำมาใช้ในทางปฏิบัติแล้ว²⁵ ซึ่งศาลมีคำสั่งทั้งห้ามประกอบอาชีพบางอย่างตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 50 และเพิกถอนใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติจรรยา พ.ศ.2522 มาตรา 32 จะเห็นได้ว่า ในการออกคำสั่งของศาลกรณีเพิกถอนใบอนุญาตดังกล่าวเป็นการสั่งตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ ถ้าหากกรณีจะให้ผลในการห้ามประกอบอาชีพตามมาตรา 50 แห่งประมวลกฎหมายอาญ่อีกตามที่โจทก์ร้องขอศาลต้องสั่งห้ามประกอบอาชีพบางอย่างอีกประการหนึ่ง

ดังนั้นด้วยเหตุผลดังที่กล่าวข้างต้นประกอบกับเหตุผลในการฝ่าฝืนคำสั่งกรรมการปิดโรงงานหรือเพิกถอนใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 กฎหมายกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีความผิดต้องรับโทษทางอาญาคือ ระวังโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้²⁶

²⁴ มาตรา 162 บัญญัติว่า "ในคดีที่ผู้ขับขี่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นเกี่ยวกับรถนั้นๆ นอกจากจะได้รับโทษตามบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว ถ้าความปรากฏแก่ศาลว่าหากให้ผู้นั้นขับรถต่อไปอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ศาลมีอำนาจสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นได้"

²⁵ ตัวอย่างเช่นในคดีหมายเลขแดงที่ 258/2533 ศาลจังหวัดสวรรคโลก คดีนี้จำเลยมีอาชีพขับรถยนต์บรรทุกสิบล้อ ได้ขับรถดังกล่าวในขณะที่มีเมามากแล้วเจยวชนบุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บ ได้หลบหนี ต่อมาถูกจับได้มีการดำเนินคดีตามกฎหมาย ศาลพิพากษาโดยมีคำสั่งทั้งห้ามประกอบอาชีพขับรถยนต์ และเพิกถอนใบอนุญาตขับรถยนต์

²⁶ มาตรา 55 บัญญัติว่า "ผู้ประกอบกิจการโรงงานในระหว่างที่ได้มีคำสั่งให้หยุดประกอบกิจการโรงงานหรือภายหลังที่มีคำสั่งให้ปิดโรงงาน ต้องระวังโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับอีกวันละห้าพันบาทจนกว่าจะหยุดประกอบกิจการ

..."

แต่กรณีที่มีผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งห้ามของศาลซึ่งได้สั่งไว้ในคำพิพากษา ตามมาตรา 50 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 196 และแนวทางปฏิบัติที่เคยมีคำพิพากษาฎีกาว่าวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ว่า ศาลสั่งปรับและสั่งห้ามจำเลยประกอบกิจการโรงงานตามพระราชบัญญัติโรงงาน ไม่ใช่เป็นการสั่งตามมาตรา 50 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เมื่อจำเลยฝ่าฝืนจึงไม่เป็นความผิดตามมาตรา 196 (คำพิพากษาฎีกาที่ 2414/2521) สรุปแล้วจึงเห็นได้ว่าการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานเป็นมาตรการปกครองประเภทหนึ่ง หากมีการบังคับใช้จะส่งผลกระทบต่อให้การประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมหยุดชะงักกล่าวคือ โรงงานไม่สามารถประกอบกิจการขาดรายได้ มีลักษณะเป็นการตัดโอกาสทางเศรษฐกิจของบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของ สถาปนิก วิศวกร คนงาน อาจกล่าวได้ว่าผลกระทบจากมาตรการดังกล่าวนี้มีขอบเขตกว้างขวาง แต่อย่างไรก็ตามบุคคลดังกล่าวอาจไปประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้อีก ในส่วนการห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพบางอย่างตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 เป็นบทบังคับทางอาญาประเภทหนึ่งซึ่งหากศาลได้ใช้บังคับต่อบุคคลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดจะส่งผลต่อบุคคลนั้นๆ เป็นการเฉพาะราย บุคคลนั้นไม่สามารถประกอบอาชีพได้จนกว่าจะพ้นระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ แต่มาตรการนี้หากมีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปกฎหมายบัญญัติสามารถเปลี่ยนแปลงเพิกถอนได้ตามมาตรา 16 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เมื่อเปรียบเทียบมาตรการทั้งสองจะเห็นได้ว่า มาตรการทั้งสองต่างเป็นมาตรการที่มีสภาพบังคับอันมีผลเป็นการตัดสิทธิผู้ที่เกี่ยวข้อง แต่หากมีขอบเขตหรือเงื่อนไขบางประการที่แตกต่างกันดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งทางปฏิบัติแล้วหากกรณีเพื่อให้การใช้บังคับกฎหมายเกิดประสิทธิภาพในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายให้อำนาจแล้วศาลต้องมีคำสั่งให้ครบตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้เพื่อเป็นแนวทางในการใช้กฎหมายต่อไป

ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์หลักเกณฑ์ จะเห็นว่าสามารถนำมาตรการห้ามประกอบอาชีพมาใช้บังคับกับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลตามหลักข้อ ก. ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการในโรงงานแล้วปล่อยมลพิษที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และหากมีพฤติการณ์ตามองค์ประกอบแล้วก็สามารถนำมาตรการห้ามประกอบอาชีพไปใช้บังคับได้ อันเป็นการใช้กฎหมายเข้ามามี

ครองพิทักษ์สิ่งแวดล้อม มาตรการนี้เป็นมาตรการที่ตัดโอกาสบุคคลดังกล่าวมิให้กระทำผิดอีก โดยอาศัยโอกาสจากการที่ตนเองประกอบอาชีพหรือเกี่ยวเนื่อง อีกทั้งเหมาะสมกับการลงโทษเนื่องจากว่าเมื่อบุคคลดังกล่าวได้กระทำการอื่นเป็นการก่อให้เกิดผลเสียหาย จึงต้องนำมาตรการนี้ไปใช้เพื่อให้เหมาะสมกับพฤติการณ์ที่ก่อขึ้น การห้ามประกอบอาชีพนี้ไปใช้บังคับกับบุคคลโดยเฉพาะเจ้าของผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม หากจะลดค่าเงินคดีแล้วแต่ต่อมาพ้นโทษก็อาจจะประกอบกิจการโรงงานอีก น่าจะมาตรการนี้ไปบังคับกับผู้กระทำผิดดังกล่าวได้อีก²⁷ ดังนั้นการห้ามประกอบอาชีพจึงเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่เหมาะสมกับปัญหาดังกล่าวมาข้างต้นประการหนึ่ง

---

²⁷ ชัชชม อรรถกฤษณ์, "อัยการกับกฎหมายว่าด้วยการใช้และอนุรักษทรัพย์ธารน้ำ," วารสารอัยการ, ปีที่ 15, ฉบับที่ 174, สิงหาคม 2535, : 151.